

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Tertia Controuersia. An actus intellectionis animæ Christi fuerit aut eße
potuerit actus diuinæ cognitionis increatus, & quantum valeat ratio S. D. &
an conclusio præsentis articuli sit veritas fidei?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82325](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82325)

speciem in sensum ex tanta distantia causare, quæ A
sufficiat ad cognitionem quantitatis obiecto se-
cundum se conuenientis.

Tertia Controuersia.

An actus intellectus anime Christi fuerit aut esse potue-
rit actus diuina cognitionis increatus, & quantum
ualeat ratio S. D. & an conclusio presentis
articuli sit veritas idem?

Sententia
Doctorem.

Q VATVOR sunt huius controuersie partes: &
de prima fuit opinio Vgonis de S. Victore in
opusculo de anima Christi, & eius scientia, & lib. 2. de Sa-
cramentis parte 6. cap. 1. dicentis, animam Christi
per scientiam increatam formaliter cognouisse: B
qui tamen ab anima Christi non excludit actum
scientie create: Quidam vero alij, quos referunt
Adamus in 2. dist. 1. & Greg. in 2. dist. 7. a. 1. quæst. 3. &
Capr. dist. 3. q. 2. arg. 10. contra 1. concl. existimant
beatos omnes Deum per actum increate visio-
nis intueri.

Quo ad secundam vero partem, quæ est de pos-
sibili, tenet Io. de Ripa per Dei potentiam abso-
lutam fieri posse, ut ait Capr. in 3. dist. 14. q. 1. in arg.
contra 2. concl. & Cai. 1. p. q. 26. a. 3. & super hoc a. & 1.
2. loco notato: Sed oppositam prædictis opinionib.
sententiam habet in hoc a. S. D. & 1. p. loco notato, &
in 3. dist. 14. q. 1. a. 1. & 1. 2. q. 3. a. 1. & alibi sæpe: eandem
sequuntur & tueri omnes eius discipuli, ac præ-
sertim Capr. & Cai. locis allegatis, Medina & Val.
super hoc a. & 1. 2. q. 3. a. 1. Aluar. dist. 31. eandem
sequuntur Suar. dist. 24. sect. 2. & Val. super hoc art.

De tertia vero parte disputat Cai. cuius doctri-
nam impugnatur Suar. in eo, quod ait actum intelli-
gendi non posse esse alterius actum, nisi in genere
naturæ.

Ad postremam autem partem respondet Me-
dina in 1. 2. q. 3. a. 1. opinionem Vgonis, & aliorum
supra relatorum esse fere hæreticam: quod probare
nuncit pluribus argumentis, quibus concludit eam
esse hæreticam: in quam etiam partem inclinat
Val. Suarez affirmat esse temerariam tantum, si
tamen non neget Vgo, & alij eiusdem opinionis
omnem actum scientie create in Christo. Alii de-
niq; viri doctissimi media via incedentes dicunt D
prædictam opinionem esse erroneam.

NVLVM actum intellectus anime Christi
fuisse aut esse potuisse ipsum actum diuine cogni-
tionis increatus probant optimis argumentis
Capr. Cai. Med. Val. Suar. Valq. & Aluar. locis su-
perius allegatis, quibusdam tamen argumentis ab
authoritate vitur Spar. quæ merito reprobantur
Valq. Videat hos autores, qui voluerunt: nihil e-
nim noui dicendum occurrit circa duas priores
huius controuersie partes.

Ratio D. Thom. in respons. ad 1. est: scientia, qua
Christus omnia cognouit per scientiam diuinam
operatione increata, est alterius naturæ ab anima
Christi & eius actibus: ergo hic actus non potuit
esse anime Christi: ergo, si non fuisset in anima B
Christi aliqua alia scientia præter diuinam, nihil
cognouisset: at hoc est absurdum: ergo. Antece-
dens probatur: quia intelligere Dei est sua substā-
tia, ut probat Phil. in 12. Met. 1. & 2. consequentiæ
relinquantur ut notat: falsitas autem ultimi con-
sequentis probatur: quia sequeretur, quod frustra
fuisset assumptam: nam vnum quodque est propter
suam operationem. Cuius rationis primam con-
sequentiam ait in hoc principio fundari: quod o-
peratio est actus operantis secundum esse naturale, sub quo
secundo, quod diuina substantia non potest esse
actus secundum esse naturale alicuius creaturæ, se-
Naz. in D. Thom. 3. partem.

quitur non posse diuinum intelligere esse intelli-
gere, quo formaliter intelligat creatura. Declarat
Cai. dictum principium dicens particulam illam:
secundum esse naturale, positam esse ad differentiam
actus secundum esse intelligibile, quale est obiectum
intellectus, & est perfectio & actus intellectus
secundum esse intelligibile: quo modo fieri potest,
ut substantia illa, quæ est purus actus, non solum
in genere entis, sed etiam in ordine intelligibili sit
perfectio & actus alterius secundum esse intelli-
gibile: ut explicauimus in 1. p. q. 12. a. 2. in 3. contr. Nec
audiedus est Suarez hic oppositum docens. Pro-
bat autem illud primo inducendo: quia generare
est a generante secundum esse naturale, & sentire
est in sentiente secundum esse naturale, & simili-
ter desiderare in desiderante, & intelligere in in-
telligente. Secundo ex terminis: Quia operans,
in quantum operans, secundum suum esse natu-
rale operatur, sicut & est Sed principium illud in o-
perationibus potentie cognoscitiue, tam sensiti-
uæ, quæ intellectus manifeste falsum est: ac pro-
inde sic absolute prolatum non est admittendum.
Constat enim ex dictis in 1. p. q. 14. a. 4. & 5. & q. 27.
a. 2. quod intelligere est esse intelligentis, ut intel-
ligens est, siue intellectus in actu, qui constat ex
virtute intellectiua, specie intelligibili & verbo:
quorum omnium intelligere est esse diuerso mo-
do: ut explicauimus in allegata q. 27. a. 1. Contr. vni-
ca: igitur hæc operatio quæ est intelligere, non est
actus operantis secundum esse naturale, sed secun-
dum esse intelligibile: immo est ipsum esse, & vlti-
ma actualitas in ordine intelligibili: Quod si dicas
intelligere ut sic, claudere in se etiam suum esse na-
turale, & secundum illud esse necessario actum in-
tellectus, eadem reijciatur facilitate, qua dictum fue-
rit. Nam licet species intelligibilis creata ut acci-
dens quoddam est, suum habeat esse naturale,
quo actuatur intellectum, quæ per se primo actuatur
secundum esse intelligibile: tamen essentia diui-
na, quæ species est intellectus Deum videntis, hæc
non admittit imperfectionem, ut secundum esse
naturale sit actus intellectus Deum videntis: eadē
ergo ratione separari poterit hæc imperfectio ab
ipsa diuina intellectione, ut scilicet fiat actus intel-
lectus creati secundum esse intelligibile, non autem
secundum esse naturale. Et ex his patet responsio
ad inductionem. Ad rationem autem dico propo-
sitionem illam: operans in quantum operans, secundum
suum esse naturale operatur, sicut & est: dupliciter in-
telligi posse: Vno modo primo, & sic vera est: sed
nihil probat: quia gradus & ordo est in diuersis
operationibus non attenditur secundum gradum & ordi-
nem principij primi, sed proximi: Alio modo po-
test intelligi de operari proxime: & ita falsum est
in operante cognoscitum, ut cognoscitum est:
sic enim operatur non sicut est secundum esse na-
turale sed sicut est secundum esse cognoscitum,
siue secundum quod est ipsum cognoscibile.

Aliter igitur interpretanda est ratio D. Tho. Ad Vera inter-
cuius euidentiam supponendum est id, quod hic præstatio.
explicat & probat optime Cai. & alij recentiores,
nimirum de ratione operationis vitalis esse, ut sit
ab eo, cuius est operatio vitalis. Et quoniam hæc
habitus vitalis operationis ad suum vitale prin-
cipium est ipsius intrinseca natura, quæ variari non
potest: consequens est, ut secundum diuersitatem
genericam aut specificam vel etiam indiuidualem
vitalium operationum sit etiam diuersitas vitalium
principiorum aut operantium, a quibus proce-
dunt, aut qui secundum eas operantur, ita ut im-
possibile sit, etiam per absolutam Dei potentiam,
vnum Angelum intelligere per intellectum
alterius, aut velle per volitionem alterius, & ho-

Resolutio,
Indicantur
Doctorem
scripta pro
definitione
duarum prio-
rum partium
Controuersie.

Tertia parti
Controuersie
Resolutio ex-
positione ex-
Cai. asser-
tur vera in-
terpretatio
rationis D.
Thomæ.

minem intelligere aut velle per intellectū aut A
volitionem Angeli vel alterius hominis & Leo-
nem aut hominem videre per visionem Bouis
aut Aquilæ: & sic de singulis. Sicut enim implicat
naturam vnius actus vitalis esse naturam alterius
actus vitalis, ita implicat vñ actum vitalem ha-
bere habitudinem essentialē ad principium al-
terius actus vitalis, aut ad aliud suppositum, cui
tanquam operanti tribuatur. Cum igitur actus
in creatis scientiæ Dei sit longe alterius naturæ ab
actu scientiæ creatæ (quæ diuersitas præcipue in
hoc posita est, vt actus diuinæ scientiæ a nullo pos-
sit causari principio, cum sit ipsa substantia Dei)
consequens est, vt per Dei potentiam absolutam
fieri non possit, vt intellectus creatus intelligat
formaliter per actum increatum diuinæ intelle- B
ctionis: itaque male Cai. rationem hanc D. Tho.
ab ea distinxit, quæ ex natura vitalis operationis
accipitur, cum eadem omnino sit, vt ex prædictis
elucet.

SVPEREST iam postrema controu. pars inquirens,
an conclusio præsentis articuli sit veritas fidei, ita
vt oppositū sit hæresis aut error in fide. Cui quæ-
sito breuiter respondens

DICO PRIMO certam esse fidei veritatem, Christum
secundum intellectum suæ humanitatis scientiam, & actū
cognitionis rerum habuisse, & actum illum non fuisse di-
uinum essentialiter, sed creatum. Hanc veritatem pro-
bant recentiores loci supra notati: & prima huius
dicti pars sæpe significatur in sacris litteris Matth.
22. 10. & 11. & alijs in locis, vbi fit mentio de co-
gnitione Christi, quatenus homo est: & expresse
diffinitur hæc cum secunda eiusdem dicti parte in
sexta Synodo, & alijs vniuersalibus concilijs, quæ
referuntur infra quæst. 19. art. 1. partim à D. Th. &
partim ab expositioribus: secunda vero pars pro-
batur ab authoribus notatis in 1. & 2. controu. parte.

SECUNDO DICO propositionem hæreticam eam esse,
quæ sacra litteris, aut diuinis traditionibus, aut Sum-
morum Pontificum, vel Concil. vniuersalium definitioni-
bus, aut deductis ex aliquo dictorum propositionib. per ne-
cessariam, & euidentem consequentiam, aut deniq. cōmū-
ni Patrum consensum in ijs, quæ ad fidem pertinent, est con-
traria, vt docet Melchior Canus lib. 12. de locis Theol.
cap. 3. & Penna in suis commentarijs ad Directorium In-
quis. par. 2. Com. 27. vbi octo regulis comprehendit D
omne genus catholicarum veritatum, & propo-
sitionum hæreticarum illis oppositarum. Cum igitur
opinio dicens animam Christi per actum in-
creatū intellectus formaliter multa cognouisse:
& cum ea tamen scientiam & notitiam creatā
habuisse, nulli sit ex prædictis fidei regulis aduer-
sa, vt facile patebit discurrendo per singulas, & ma-
gis elucescet ex solutionib. argumentorum: con-
sequens est non esse hæreticam aut erroneam in
fide proprie & formaliter loquendo, sed esse tem-
erariam & errori ac hæresi valde proximam:
Quod videtur intendisse Medina in 1. 2. dicens il-
lam esse fere hæreticam: licet in argumentis abso-
lute concludat illam esse hæreticam: suam autem
sententiam clarius expressit super hoc a. dicens in 2. E
sua concl. opinionem Ioannis de Ripa esse temera-
riam & periculosam, & hoc probant ea omnia lo-
ca scripturarum, definitiones Conciliorum, dicta
S. Patrum, & rationes, quas producant hic, & in
1. 2. recentiores contra dictam opinionem.

PRIMA CONCL. Nullus actus intellectus animæ
Christi fuit, aut esse potuit, etiam per Dei potentiam abso-
lutam, actus diuinæ cognitionis increatus. Hanc con-
clusionem probat optime S. D. in responsione ad
primum. Alias eius probationes lege, si vis, apud
autores allegatos in prima, & secunda parte con-
trouersie.

SECUNDA CONCL. Ratio D. Th. in solutione primi
intellectus in sensu declarato in 3. p. controu. probat optime
conclusionem. Hæc patet ex dictis.

TERTIA CONCL. Hæresis est manifesta negare in
intellectu animæ Christi fuisse actum intellectus
creatum. Hæc patet ex dictis, & probat eam autho-
res supra notati, & magis patebit infra q. 19. a. 1.

VLTIMA CONCL. Opinio dicens animam Christi
habuisse quidem actum scientiæ creatæ, sed cognouisse eam
per actum scientiæ increatæ formaliter, non est hæretica,
aut erronea proprie loquendo, sed valde temeraria, & erro-
ri proxima: Hæc patet ex dictis, & probant eam au-
thores supra nominati.

CONTRA primam conclus. quo ad primam eius
partem sunt argumenta, quæ referunt & soluunt
Med. & Vafq. in 1. 2. q. 3. a. 1. Contra eandem con-
clus. quo ad secundam eius partem sunt argumē-
ta quæ referunt & soluant Capr. in 3. dist. 14. qu. 1.
Cai. & Med. super hoc art. Suar. dist. 24. sect. 2. & Al-
uar. dist. 51.

CONTRA secundam conclus. militat eadem ar-
gumenta, quæ contra secundam partem primæ con-
clus. producant, & soluunt expositores prædicti.

CONTRA tertiam conclus. eadem possunt pro-
duci argumenta, quæ militat contra primam. Ob. 1. cont.
uer. conclus.

CONTRA vltimam conclus. argumentatur Med.
in 1. 2. q. 3. a. 1. Primo: quia Ioannis 14. dicitur: Philip-
pe, qui videt me, videt & Patrem, & 1. Ioannis 3. Cum ap-
paruerit, similes ei erimus, & videbimus eum, sicut est. Vi-
dere autem in rationali creatura est producere vi-
sionem, ergo diuina scriptura significat Deum à
creatura videri visione creatā, non autem increa-
ta. Resp. non esse certum secundum fidem id, quod
subsumitur, nimirum videre in rationali creatura
esse producere visionem: Et ideo nulla est argu-
menti consequentia.

Secundo, quia omnes Theologi in 4. dist. 49. do-
cent beatitudinem esse perfectionem in hæreticam
beatorum animis: quæ beati vident Deum, eoque
perfruuntur: ergo beatitudo est res creatā. Resp.
Theologos id non asserere tãquam omnino cer-
tum secundum fidem.

Tertio, quia in Clem. Ad nostrum de hæret. ex Con-
cilio Viennensi sub Clemente 5. decretum est hæ-
reticum esse asserere, quod homo non indigeat
lumine gloriæ ex parte intellectus ad videndum
Deum: ergo intellectus beati producit visionem
beatificam: probatur cōsequencia: Quia alioquin
non esset necessarium lumen gloriæ. Resp. nullam
esse consequentiam: quia defensores oppositæ sen-
tentia dicent necessarium esse lumen gloriæ ad
recipiendam visionem increatam in intellectu:
sicut nos dicimus esse necessarium ad recipiendam
in intellectu diuinam essentiam vt formam intel-
ligibilem & ad actum visionis eliciendum.

Quarto, quia Concilium Ephel. & Vien. & Cō-
stantin. 6. & Tolet. 14. anathema pronunciant ei,
qui dixerit, quod in Christo Iesu non fuerit gemi-
nus intellectus, gemina voluntas & gemina scien-
tia, creatā scilicet & increatā: ergo hæreticum est
asserere in Christo Iesu fuisse vnicam tantum vi-
sionem increatam, per quam Deum videret. Resp.
hæc Concilia determinare duplicem esse in Christo
Domino operationem alteram creatam, & alteram
increatam, q. non negant prædictæ sententiæ de-
fensores: sed tantum asserunt increatæ cognitionis
actum animæ Christi cōmunicari, ita vt intelligat
intellectione diuinā: sicut subsistit substantia di-
uina: cum quo tamen affirmant eandem Christi
animā alias simul habere creatas intellectiones.

Quinto, quia Concil. Trid. sess. 6. can. 4. anathe-
ma dicit ei, qui dixerit hominē, cum iustificatur,
nihil profus operari, sed se habere mere passiue
tan-

Poster. pars
Controu.
Opinionem
asserentem
animam Chri-
sti per scien-
tiam increa-
tam multa
cognouisse
non esse hæ-
reticam, sed
temerariam
& hæresi
proximam.

Conclusio-
nes dedu-
ctæ, & pro-
bata.

Argument.
solutionis.

Ob. 1. cont.
uer. conclus.

Solut.

Obi. 1.

Solut.

Obi. 3.

Solut.

Obi. 4.

Solut.

Obi. 5.

tanquam inanime organum, ergo multo magis est tanquam hereticus execrandus, qui docet hominem, cum Deum videt, nihil penitus operari. Præterea in eodem Concilio, & *señ. can. 10.* definitur contra Lutherum & contra Osiandrum hæreticos, quod non sumus iusti formaliter per iustitiam, quæ est in Christo: ergo hæreticum est asserere beatos esse beatos, & videre Deum per visionem in Deo existentem. *Resp.* quidam hoc argumento probari sententiam illam esse erroneam, quia per bonam consequentiam deducitur opposita veritas ex definitionibus dicti Concilii: non tamen probari esse hæreticam: quia non expresse definitur ibi opposita veritas. *Sed hæc responsio* supponere videtur vnum falsum, videlicet non esse hæreticas illas propositiones, quæ per necessarium, & euidenter consequentiam ex definitionibus vniuersalium Conciliorum deducuntur: cuius oppositum docent Canus & Penna locis supra notatis. *Aliiter ergo respondeo* & dico consequentias illas non esse satis euidentes: quia dicent illius opinionis assertores animam Christi, & alios beatos Deum increata visione videntes non se habere mere passiue, sed vere ac proprie agere & operari operatione increata illis à Deo comunicata, quatenus actio formaliter est, quamuis ab eis producta non esset, & similiter dicent de iustificatione per Christi iustitiam imputatam, & de videre visione increata ipsi videnti communicata, quoniam illa extrinseca est, & non potest facere hominem formaliter iustum, sed oportet ut iustitiam habeat formaliter inherenter, ut vere & proprie sit & nuncupetur iustus: at visio increata ponitur à prædictis opinantibus, ita communicari animæ Christi & aliis beatis, vtilis formaliter insit magis & intimius, quam per inherenter iustitiam in *1. p. q. 12. a. 2.* diximus de essentia diuina respectu intellectus creati Deum videntis. Alia argumenta ex prædictis facile diluuntur.

ARTICVLVS II.

Utrum Christus habuerit scientiam, quam habent Beati, vel comprehensores.

Infr. art. 3. cor. B. op. 3. cap. 123. **A**D secundum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerit scientia Beatorum, vel comprehensorum. scientia enim Beatorum est per participationem diuini luminis: secundum illud *psal. 35.* In lumine tuo videlimus lumen. Sed Christus non habuit lumen diuinum tantquam participatum, sed ipsam diuinitatem in se habuit substantialiter manentem: secundum illud *Coloss. 2.* In Christo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Ergo in Christo non fuit scientia Beatorum.

Præterea, scientia Beatorum eos beatos facit, secundum illud *ioan. 17.* Hac est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum: & quem misisti Iesum Christum. Sed homo ille fuit beatus ex hoc ipso, quod fuit Deo vnitus in persona: secundum illud *psal. 64.* Beatus quem elegisti, & asumpsisti. Non ergo oportet potere in ipso scientiam Beatorum.

Præterea, scientia duplex homini competit, vna secundum suam naturam, alia supra naturam. scientia autem Beatorum, quæ in diuina visione consistit, non est secundum naturam hominis, sed supra eius naturam. In Christo autem fuit alia supernaturalis scientia multo altior, scilicet scientia diuina. Non ergo potuit in Christo esse scientia Beatorum.

Sed contra, scientia Beatorum in Dei cognitione consistit. Sed ipse plene cognouit Deum, etiam secundum quod homo: secundum illud *ioan. 8.* Scio eum, & sermonem eius seruo. Ergo in Christo fuit scientia Beatorum.

Respondeo dicendum, quod illud, quod est in potentia, non est in D. Thom. 3. part. em.

Aducitur in actum per id, quod est actu: oportet enim esse calidum id, per quod alia calefiunt. Homo autem est in potentia ad scientiam Beatorum (quæ in Dei visione consistit) & ad eam ordinatur sicut ad finem: est enim creatura rationalis capax illius beatæ cognitionis, in quantum est ad imaginem Dei. Ad hunc autem finem beatitudinis homines reducuntur per Christi humanitatem, secundum illud *Hebr. 2.* Decebat eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummari. Et ideo oportuit, quod cognitio beatæ in Dei visione consistens excellentissime Christo homini conueniret: quia semper causam oportet esse potius causato.

Ad primum ergo dicendum, quod diuinitas vnita est humanitati Christi secundum personam, non secundum essentiam, vel naturam: sed cum vnitate persona remanet distinctio naturarum. Et ideo anima Christi, quæ est pars humane nature per aliquod lumen participatum à natura diuina, perfecta est ad scientiam beatam, quæ Deus per essentiam videtur.

Ad secundum dicendum, quod ex ipsa vnione homo ille est beatus beatitudine increata, sicut ex vnione est Deus. Sed præter beatitudinem increatam oportuit in natura humana Christi esse quandam beatitudinem creatam, per quam anima eius in ultimo fine humane nature constitueretur.

Ad tertium dicendum, quod visio, seu scientia beatæ est quodammodo supra naturam anime rationalis, in quantum scilicet propria virtute ad eam peruenire non potest. Alio vero modo est secundum naturam ipsius, in quantum scilicet secundum naturam suam est capax eius, prout scilicet est ad imaginem Dei facta: ut supra dictum est. Sed scientia increata, est omnibus modis supra naturam anime humane.

Forma Textus.

CONCL. est: Oportuit, quod cognitio beatæ in Dei visione consistens excellentissime Christo homini conueniret. Probatur prima pars: quia illud, quod est in potentia, reducitur in actum per id, quod est actu: Sed homo est in potentia ad scientiam Beatorum, quæ in Dei visione consistit, ad quem reducitur per Christi humanitatem: ergo oportuit, quod cognitio beatæ in Dei visione consistens Christo homini conueniret. Maior probatur exemplo: quia oportet esse calidum id, per quod alia calefiunt. Minor quo ad primam partem probatur: Quia creatura rationalis est capax illius beatæ cognitionis, in quantum est ad imaginem Dei, & ad eam ordinatur sicut ad finem. Quo ad alteram vero partem probatur ex dicto Apost. ad *Hebr. 2.* Secunda demum pars conclusionis, quod scilicet excellentissime &c. probatur, Quia semper causam oportet esse potius causato.

Expositio Textus.

VIDENTA sunt, quæ scribunt S. D. & eius expositores *infra q. 34. a. 4.* vbi quaeritur: an Christus fuerit perfectus comprehensor in primo instanti suæ conceptionis, & *q. 46. art. 8.* vbi quaeritur: an tota anima Christi in passione frueretur fruitione beatæ, & Melchior Canus *de locis Theol. lib. 12. cap. 14.*

Concl. huius articuli probant optimis argumentis Medina *super hoc a. & infra q. 34. a. 4.* Suarez *disp. 25. sect. 1. Val. puncto 2. & Aluar. disp. 52.* quos vide, si placet. Vide etiam, quæ notat Caiet. circa discursum D. Tho. & circa responsum ad tertium argumentum.

Sed præterea duo notanda sunt. Primum est, beatam illam visionem non impedisse Christi sensus exteriores aut interiores ab eorum operationibus: ut ostendimus in *1. p. q. 12. a. 11.* in secunda Controu. de mente D. Tho. locis ibi notatis: quibus adde

Mm 3

per-